

Asia Kokoomateos, luettelosuoja

Hakija Y

Annettu 14.12.1994

Tiivistelmä *Kirjan aineisto oli valikoitu ja järjestetty itsenäisesti ja omaperäisesti. Sitteen kirja oli tekijänoikeuslain 5 §:ssä tarkoitettu kokoomateos. Hakijan tekijänoikeus kokoomateokseen ei rajoittanut yksittäisten kirjoittajien ja valokuvaajien oikeuksia kirjassa olleisiin kirjoituksiin ja valokuviin. Kirjan matrikkeliosa sai luettelosuojaan tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettuna luettelona. Tekijänoikeusneuvosto ei voinut ottaa kantaa siihen, kenelle teoksen taloudelliset oikeudet kuuluivat.*

SELOSTUS ASIASTA

Majuri Y on 20.10.1994 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa maanpuolustustyötä käsittelevään kirjaan "X" liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Lausuntopyynnöstä käy ilmi, että syksyllä 1990 tehtiin Z:n Sotilaspiirin Kilta ry:n valtuuskunnan kokouksessa päätös tehdä kirja Z:n sotilaspiirin esikunnan sekä paikallisen vapaaehtoisen maanpuolustustyön historiasta Z:n Sotilaspiirin Killan kustantamana. Hakija toimi kirjan toimituskunnan sihteerinä. Hakija katsoo itse kirjoittaneensa huomattavan ja merkittävimmän osan kirjan sisällöstä, 190 sivua, sekä muokanneensa julkaistavaan muotoon teokseen otetut muiden henkilöiden kirjoitukset, 211 sivua. Hakija kertoo itse valinneensa ja järjestäneensä julkaistun aineiston haluamaansa muotoon. Hakija katsoo kirjan olevan hänen henkisen luomistyönsä tulos. Hakija kertoo käyttäneensä kirjan luomiseen melkein kaiken vapaa-aikansa yli kahden vuoden ajan. Virka-aikaa hakija katsoo käyttäneensä kirjan tekemiseen ja toimittamiseen yhteensä 18 vuorokautta. Hakija katsoo, ettei hän ole koskaan luovuttanut oikeutta teokseen Z:n Sotilaspiirin Kilta ry:lle tai kenellekään muulle. Hakija on kieltänyt kirjeellään 13.5.1993 Z:n Sotilaspiirin Kilta ry:tä levittämästä kirjaa edelleen, sen jälkeen kun hänelle ei aiottukaan suorittaa korvausta tehdystä työstä. Kirjallista sopimusta tehdyn työn korvaamisesta ei tehty, vaan hakija viittaa suullisiin lupauksiin. Hakija on laatinut laskelman kirjan tuotoista ja katsoo kyseisten myyntituottojen kuuluvan hänelle. Hakija on toimittanut tekijänoikeusneuvostolle lausuntopyynnön kohteena

olevan kirjan sekä 25.4.1993 laaditun esityksen kirjan kirjoittamiseen ja toimittamiseen liittyvistä korvauksista.

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvostoa ottamaan kantaa siihen, että lausuntopyynnön kohteena oleva kirja on tekijänoikeudellisesti suojattu teos, että kirjan taloudelliset ja moraaliset oikeudet kuuluvat hakijalle ja että kirjan myyntituotot kuuluvat hakijalle.

Z:n Sotilaspiirin Kilta ry:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Z:n Sotilaspiirin Kilta ry:lle, jäljempänä kilta, mahdollisuuden vastineen antamiseen.

Vastineessaan kilta katsoo, että tekijänoikeudet kuuluvat ensisijaisesti historiikkitoimikunnalle, joka yksimielisesti luovutti lopetuskokouksessaan 30.12.1992 tekijänoikeudet killalle. Vastineessa todetaan Z:n Sotilaspiirin päällikön keskustelleen muun muassa hakijan kanssa kirjan kirjoittamisesta. Killan mukaan hakija ryhtyi vapaaehtoisesti kirjan kirjoittajaksi. Hakija sai käyttää kirjoittamistehtävään virka-aikaa oman tehtävänsä ohella sekä sotilaspiirin esikunnan toimistopalveluja. Kilta katsoo sovitun, ettei kukaan työssä mukana olleista peri korvausta tekemästään työstä. Kilta katsoo sotilaspiirin henkilöstöön kuuluneiden tehneen työn virkatyönä. Vastineessa todetaan hakijan saaneen käyttää kaksi työpäivää viikossa teoksen kokoamiseen 1.5.1992 lukien. Kirjan jäsentelyn suoritti killan mukaan A. Kirjan ennako- ja kappalemyynnistä kertyneet varat kuten myös myymättä olleet kirjat luovutettiin 30.12.1992 killalle. Kilta katsoo hakijan saaneen toimikunnalta kulukorvauksia ja ilmaiskappaleita kirjasta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt asian ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Pykälässä mainitaan suojattavina teostyyppinä muun muassa kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset esitykset. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle tekijälle eli luonnolliselle henkilölle.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote yltyy teostasoon. Teostasovaatimus edellyttää, että teoksen tulee olla itsenäinen ja omaperäinen eli sellainen, ettei kukaan muu kuin tekijä itsenäisesti työhön ryhtyessään

päätyisi samanlaiseen lopputulokseen. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita laatuvaatimuksia.

Tekijänoikeus suojaa teoksen ilmenemismuotoa, mutta ei esimerkiksi ideoita, aiheita tai periaatteita sellaisenaan.

Lain 5 §:n mukaan sillä, joka yhdistämällä teoksia tai teoksen osia on aikaansaanut kirjallisen tai taiteellisen kokoomateoksen, on siihen tekijänoikeus, mutta hänen oikeutensa siihen ei rajoita oikeutta ensiksi mainittuihin teoksiin. Kokoomateoksessa tekijän omaperäisyys ilmenee aineiston valikoimisessa ja järjestämisessä. Teostasovaatimus ei kokoomateoksen osalta ole korkealla.

Lain 6 §:n mukaan jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän teoksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, on tekijänoikeus heillä yhteisesti.

Lain 7 §:n mukaan tekijänä pidetään, jollei näytetä toisin olevan, sitä, jonka nimi tai yleisesti tunnettu salanimi tai nimimerkki yleiseen tapaan pannaan teoksen kappaleeseen tai ilmaistaan saatettaessa teos yleisön saataviin.

Tekijänoikeus jakaantuu taloudellisiin ja moraalisiin oikeuksiin. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä. Tekijänoikeus tuottaa tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana. Tekijä voi siirtää nämä taloudelliset oikeutensa eli teoksen käyttöoikeudet toiselle, esimerkiksi juridiselle henkilölle.

Moraalisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan vaatimalla tavalla, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi pykälässä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla sekä teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Tekijä voi vain rajoitetusti luopua moraalista oikeuksistaan.

Lain 10 §:n mukaan valokuvan oikeussuojasta säädetään erikseen. Valokuvan suojasta on annettu laki oikeudesta valokuvaan (405/61). Lain mukaan kaikki valokuvat ovat suojattuja. Tekijänoikeuslain edellyttämä teostasovaatimus ei koske valokuvaa. Valokuvan sama suoja on lähellä tekijänoikeudellista suojaa, mutta suojat eivät ole kuitenkaan täysin samanlaiset.

Tekijänoikeuslaissa säädetään myös luettelosuojasta. Lain 49 §:n mukaan luettelo, taulukko, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, jossa on yhdisteltyä suuri määrä tietoja, ei valmistajan suostumuksetta saa jäljentää. Suo-

jaa saa työn valmistaja, jona pidetään sitä juridista tai fyysistä henkilöä, joka taloudellisesti vastaa työstä. Luettelosuoja on jäljentämissuojaa. Luettelon tai sen osan jäljentäminen on siten kiellettyä ilman valmistajan lupaa.

Tekijän taloudelliset oikeudet voidaan luovuttaa toiselle kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuslaissa ei ole asetettu muotovaatimuksia tekijänoikeuden luovutusta koskeville sopimuksille. Lain mukaan kirjallisten sopimusten lisäksi myös suulliset ja hiljaiseen yhteisymmärrykseen perustuvat eli konkludenttiset sopimukset voivat olla päteviä. Käytännössä on suositeltavaa tehdä kirjallinen sopimus. Sopimusta tehtäessä on lisäksi otettava huomioon tekijänoikeuslain säännökset oikeuden luovutuksesta. Yleiset säännökset oikeuden luovutuksesta ovat tekijänoikeuslain 27–30 §:ssä.

Kustannussopimuksesta säädetään lain 31–38 §:ssä. Kustannussopimusta koskevia säännöksiä on sovellettava vain, jollei toisin ole sovittu. Lain 31 §:n mukaan kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai senkaltaista menetelmää käyttäen monistaa ja julkaista kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Nimenomaista säännöstä tekijänpalkkiosta ja sen määräytymisestä ei laissa ole.

Tekijänoikeuslaissa ei ole yleistä säännöstä tekijänoikeuden siirtymisestä työ- tai virkasuhteessa lukuun ottamatta tietokoneohjelmaa koskevaa erityissäännöstä. Jos teos on luotu työ- tai virkasuhteessa ja jos oikeuksien siirtymisestä ei ole nimenomaisesti sovittu, joudutaan tapauskohtaisesti harkitsemaan, onko tekijänoikeus siirtynyt kokonaan tai osittain työnantajalle. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota esimerkiksi virkasuhteen tarkoitukseen ja työtehtävien sisältöön, teoksen tavanomaiseen käyttötapaan työnantajan toimialalla ja alalla vallitsevaan vakiintuneeseen käytäntöön tekijänoikeuden siirtymisessä.

Kirjan "X" nimiölehdelle toimittajaksi on merkitty yleisesikuntamajuri Y ja kustantajaksi Z:n Sotilaspiirin Kilta ry. Kirja on painettu 1992. Kirjassa on 401 sivua. Sivukoko on A4.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa kirjan muodostuvan erillisistä osista. Kirjan ensimmäinen osa "Z:n sotilaspiirin historia" on hakijan kirjoittama, kun taas kirjan muut osat, jotka koostuvat useiden eri kirjoittajien kirjoituksista sekä valokuvista, ovat ilmeisesti hakijan toimittamia. Kirjassa on myös matrikkeliota.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kirjan kirjoitukset ovat teoksia, joihin niiden luojilla on tekijänoikeus. Valokuviin niiden valmistajilla on valokuvain mukainen oikeus.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyyntöön kohteena oleva kirjan aineisto on valikoitu ja järjestetty itsenäisesti ja omaperäisesti. Teki-

jänoikeusneuvosto toteaa kirjan olevan lain 5 §:n tarkoitettu kokoomateos, johon tekijänoikeus on tekijänoikeusneuvostolle toimitetun selvityksen perusteella hakijalla. Hakijan oikeus kirjaan kokoomateoksena ei rajoita yksittäisten kirjoittajien ja valokuvaajien oikeutta kirjoituksiinsa ja valokuviinsa, jotka kirjaan on koottu.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kirjan matrikkeliosa, joka ei yllä teostasoon, on tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettu luettelo, johon oikeus on sen valmistajalla.

Taloudellisten oikeuksien ja niiden mahdollisen siirron osalta tekijänoikeusneuvosto viittaa edellä esittämäänsä. Mikäli kirjan kustantamisesta ei oltu sovittu, noudatetaan tekijänoikeuslain säännöksiä kustannussopimuksesta. Moraalisten oikeuksien osalta tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijä voi luopua moraalista oikeuksistaan vain rajoitetusti.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa osapuolten esittäneen sangen erilaisia käsityksiä siitä, valmistettiin kirja virkatyönä ja mitä asiasta osapuolten välillä sovittiin muun muassa palkkion maksamisen osalta. Asiassa esitettyjen väitteiden arvioiminen edellyttäisi tapaukseen liittyvien tosiseikkojen selvittämistä, näyttökysymysten ratkaisemista sekä sopimuksen tulkintaa. Näihin kysymyksiin tekijänoikeusneuvosto ei sille toimitetun ristiriitaisen aineiston perusteella voi lausunnossaan ottaa kantaa. Sama koskee hakijan väitettä, jonka mukaan hän olisi toimitustyön yhteydessä tehdyn muokkauksen kautta kirjan muidenkin kuin oman kirjoituksensa tekijä. Näin ollen tekijänoikeusneuvosto toteaa, ettei se voi ottaa kantaa siihen kenelle teoksen taloudelliset oikeudet kuuluvat. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan kuuluu tekijänoikeuslain ja oikeudesta valokuvaan annetun lain mukaan lausuntojen antaminen ainoastaan mainittujen lakien soveltamisesta. (jaosto)